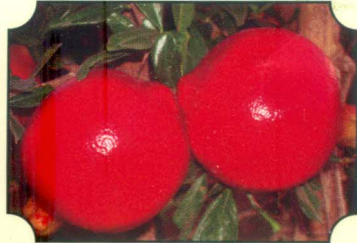
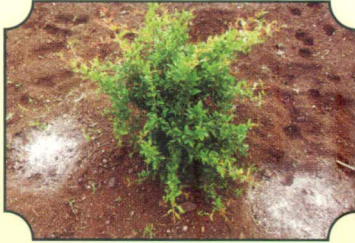

डार्लिंगः एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन

लेखक

श्री.रोहित कडू

विषय विशेषज्ञ (उद्यानविद्या)
कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

डॉ.पंकज पाटील

विषय विशेषज्ञ (पीक संरक्षण)
कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

प्रति : १००० म.फु.कृ.वि./विस्तार प्रकाशन/घडिपत्रिका/क्र. २००७ /२०१६

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे

दुरध्वनी क्र.(०२५६२)२३०३६२

संकेतस्थळ: <http://www.kvkdhule.org.com>,
E-mail : pckvkdhule@gmail.com

एकात्मिक अन्नद्रव्ये व्यवस्थापनाचे मुलतत्त्वे :

- १) जमिनीचे जैविक, भौतिक व रासायनिक गुणधर्म टिकवण्यास सेंद्रिय, जैविक, गांडूळ खतांचा व हिरवळीच्या खतांचा वापर करणे.
- २) माती परिक्षणानुसार रासायनिक खतांचा संतुलित व योग्य पद्धतीने वापर करणे.
- ३) जिवाणू खतांचा वापर करणे.
- ४) आंतर पिक म्हणून योग्य पिकांची निवड करणे. उदा: कडधान्य पिके (मुग, उडीद, भुईमूग), कांदा, चवळी इ.
- ५) रासायनिक / सुक्ष्म अन्नद्रव्ये खतांचा माती व देठ परिक्षण आधारीत योग्य प्रकारे वापर करणे.

सेंद्रिय खते : सेंद्रीय खतांचे प्रमुख दोन प्रकार

१) **भरखते** : यामध्ये पोषणद्रव्याचे प्रमाण कमी असल्याने भरखते रासायनिक खतापेक्षा मोठ्या प्रमाणात वापरावी लागतात. तसेच ही खते पिकांना सावकाशपणे लागू पडतात. भरखते वापरल्याने जमिनीच्या प्राकृतिक गुणधर्मात सुधारणा होते. त्यामुळे जमिनीची घडण सुधारते, जलधारणशक्ति वाढते व रासायनिक खतांचा कार्यक्षम वापर होण्यास मदत होते. जमिनीचे आरोग्य सुधारते.

२) **जोरखते** : यामध्ये पोषणद्रव्यांचे प्रमाण भर खतांपेक्षा अधिक असते. त्यामुळे ही खते कमी प्रमाणात द्यावी लागतात. उदा. सर्व प्रकारच्या पेंडी, हाडांचा चुरा, मासळी खत इत्यादी.

सेंद्रिय खतातील प्रमुख अन्नद्रव्यांचे प्रमाण :

अ.नं.	खतांचे नांव	अन्नद्रव्यांचे प्रमाण (टक्के)		
		नत्र	स्फुरद	पालाश
१.	कंपोष्ट	०.८०	०.६५	१.००
२.	लेंडी खत	०.६०	०.५०	०.७०
३.	शेणखत	०.५६	०.३५	०.७८
४.	भुईमूग पेंड	७.१०	१.४०	१.३०
५.	लिंबोळी पेंड	५.००	१.००	१.५०
६.	हाडचुरा	३.५०	२१.५	००.०
७.	मासळी खत	४.१०	०.९०	०.३०

हिरवळीची खते :

डार्लॉब लागवडीच्या आधी व नंतर आंतरपिक म्हणून हिरवळीच्या खतासाठी ताग, शेवरी, चवळी, गवार किंवा धेंचा ही पिके घ्यावीत व ती पेरणीनंतर एक ते दीड महिन्यांनी जमिनीत गाडावीत. गिरीपुष्प व सुबाभूळ यांचा कोवळा पालासुद्धा हिरवळीच्या खतासाठी वापरावा. हिरवळीच्या खतापासून हेक्टरी ६० - ९० किलो नत्र मिळते. जिरायत/ कोरडवाहू क्षेत्रात ५ टन / हेक्टर आणि बागायत क्षेत्रात १० टन/ हेक्टर हिरवळीचे खते द्यावीत.

सेंद्रिय खतांची गुणवत्ता ठरवणारी प्रमाणके: सेंद्रीय नावाखालील बाजारामध्ये अनेक अप्रमाणिक व नित्कृष्ट दर्जाची सेंद्रीय खते उपलब्ध असतात. डांळीबाच्या फळांचा रंग, आकार व वजन वाढीच्या आमिषाखाली ही खते विकली

